

**PREGLED DELA
PROGRAMSKEGA SVETA RADIOTELEVIZIJE SLOVENIJA
V MANDATNEM OBDOBJU
2018 - 2022**

Ljubljana, januar 2022

Programski svet RTV Slovenija (v nadaljevanju svet ali programski svet) je vodilni organ upravljanja javnega zavoda RTV Slovenija (v nadaljevanju RTV), ob Nadzornem svetu in soupravljalnem organu Svetu delavcev. Za samo poslovanje in delovanje javnega zavoda pa je ključen organ vodstvo RTV, s tremi vodilnimi položaji: generalni direktor, direktor TV in direktor Radia ter z drugimi vodstvenimi mesti, v programskem oziru pa z odgovornimi uredniki.

Pristojnosti programskega sveta določata 16. člen Zakona o RTV (v nadaljevanju zakon) in 12. člen Statuta RTV. Glavne so naslednje: na predlog generalnega direktorja sprejema programske standarde in letne programsko-produkcijske načrte, imenuje in razrešuje generalnega direktorja, daje soglasje k imenovanju direktorja TV in Radia ter k statutu, podaja mnenje k predlogom letnih finančnih načrtov, k predlogu strategije RTV in spremlja uresničevanje programskih načrtov.

Sestavo in pogoje za članstvo programskega sveta določa 17. člen zakona. Sestava je naslednja: pet članov ali članic (v nadaljevanju svetniki) imenuje Državni zbor RS na predlog parlamentarnih strank, sorazmerno z njihovo močjo v zboru, 16 jih imenuje Državni zbor na podlagi razpisa za kandidate civilne družbe, s tem, da jih osem imenuje po dveh letih mandata sveta, tri izvolijo zaposleni na RTV izmed sebe, dva imenuje Predsednik RS na predlog verskih skupnosti, po enega pa italijanska in madžarska narodnostna skupnost in SAZU. Glavni pogoj je, da svetniki vsaj pet let niso bili na nobeni vplivni družbeni funkciji (zakon to natančno določa) in glavna postavka, da v svetu zastopajo interese RTV in njene javne vloge. Mandat vsakega svetnika znaša 4 leta.

Programski svet je mandat nastopil januarja 2018 in ga končal konec januarja 2022. Ob nastopu je imel naslednjo personalno sestavo svetnikov: Marija ALEŠ, mag. Ladislav AMBROŽIČ, Zsuzsana BAČI, Ciril BAŠKOVIČ, Branka BEZELJAK, Alojzij BOGATAJ, Marjan DORA, mag. Geza ERNIŠA, Aleksander HRIBAR, zasl. prof.dr. Janez JUHANT, Matjaž JUHART, akad. dr. Janko KOS, Matej KOŠIR, Žiga KUŠAR, Petra LOŽAR, Damir OREHOVEC, Marija OREŠNIK, Robert PAJEK, Matevž PODJED, Jože POGLAJEN, Igor PRODNIK, Mitja ROTOVNIK, Gašper SALOBIR, Jaroslav SKRUŠNY, Jelka STERGEL, Maurizio TREMUL, Viki TWRDY, Vesna UGRINOVSKI, Matej WEISSENBACH.

Maja 2020 je mandat prenehal naslednjim svetnikom: Branka BEZELJAK, Alojzij BOGATAJ, Marjan DORA, Damir OREHOVEC, Matevž PODJED, Mitja ROTOVNIK, Jaroslav SKRUŠNY, Matej WEISSENBACH, imenovani so bili Alojzij BOGATAJ, Nastia FLEGAR, mag. Alenka GOTAR, Rok HODEJ, Slavko KMETIČ, dr. Leon OBLAK, Andrej PREBIL, dr. Ivan ŠTUHEC.

Tekom mandata so iz sveta izstopili, zaradi prevzema funkcij, ki so nezdružljive s položajem svetnika ali odhoda iz vrst zaposlenih na RTV, Vesna UGRINOVSKI, Zsuzsana BAČI, Maurizio TREMUL, Viki TWRDY, Igor PRODNIK, Matej KOŠIR, in namesto njih so bili imenovani Špela (Vrtačnik) TROBEC, Robert POŽONEC, David RUNCO, Ana TAVČAR PIRKOVIČ, Borut BAJŽELJ in Ivan KRAMBERGER.

On nastopu mandata sveta je bil s strani svetnikov za predsednika sveta imenovan Ciril Baškovič, za namestnika pa Marjan Dora. Ko je svetniku M. Dori mandat prenehal, je svet za namestnika maja 2020 imenoval Matjaža Juharta. Na nadaljevanju 32. seje sveta decembra 2021 je svet na pobudo treh svetnikov (SDS) glasoval o razrešnici predsednika sveta, vendar je svet s 14 glasovi za ni sprejel, potrebnih bi namreč bilo najmanj 15 glasov.

Svet je deloval na podlagi svojega poslovnika, ki so ga sprejeli že pred tem mandatom. V toku mandata ga je svet dopolnjeval, in sicer, navedeno po zaporedju dopolnitev po letih, z izrecno navedbo komisij sveta, njihovega konstituiranja in njihovo možnostjo za podajanje predlogov svetu; glasovanje sveta v

času, ko so zaradi opravil, ki jim jih naloži svet, določeni člani odsotni, ni mogoče; že pred tem sprejeta metodologija programskega nadzora, ki ima lastnost svetovalno-regulativnega dokumenta, je dobila naslonitev na poslovnik; ob nastopu epidemije je svet junija 2020 v poslovnik uvedel določbe, ki omogočajo izvajanje sej na daljavo; preciziralo se je tonske zapise sej, njihovo hrambo in uporabo ter varstvo osebnih podatkov. Poskus za ožjenje javnosti sej ni dobil podpore kvalificirane večine svetnikov, po poslovniku se namreč spremembe poslovnika sprejemajo z dvotretjinsko večino vseh svetnikov. Ločeno od poslovnika je svet kmalu po začetku mandata sprejel še Etični kodeks članov PS RTV, ki kot samozavezujoči nepravni dokument navaja načela in pravila, po katerih naj svetniki ravnajo v času svojih mandatov. Edina sankcija kršenja kodeksa je ugotovitev sveta o neprimernosti ravnanja svetnika. V praksi kodeks ni odigral vidnejše vloge.

Svet se je v toku mandata sestel na 34 rednih sejah, povprečno na osmih letno, od česar jih je 8 potekalo v nadaljevanju teden kasneje, na 3 izrednih sejah, četrta je bila nesklepčna, opravil je 9 dopisnih sej ter 3 panelne razprave, z vabljenimi zunanjimi in notranjimi strokovnjaki ter odprte javnosti. Paneli niso seje, na njih se ne sprejema zavezujočih sklepov, ampak le obravnava za RTV in sam svet pomembne tematike, o vsebinskih zaključkih pa se obvešča programski in nadzorni svet, širše vodstvo in širšo javnost. Informacije o vseh treh panelih so v prilogi k temu pregledu. Več kot dvestopetdesetkrat so se sestala delovna telesa sveta in skoraj petdesetkrat avtonomni odbori za italijanski in madžarski narodnostni program ter za programske vsebine za invalide. Neposredni letni stroški za sejnine in potnine so znašali za programski svet in njegove komisije okoli 55.000 evrov, k čemur je potrebno dodati še brutto plačo sekretarke sveta in materialne stroške.

Svet je na predlog generalnega direktorja RTV sprejel, trikrat v statutarnem roku do konca novembra, enkrat v decembru, programsko-produkcijske letne načrte za leta 2019, 2020, 2021 in 2022. Obravnave praviloma potekajo v treh zaporednih fazah: junija izhodišča, septembra ali po posebnem dogovoru z vodstvom RTV oktobra osnutek, novembra pa predlog letnega načrta za prihodnje leto. Besedila pripravlja širše vodstvo, s pomembno vlogo odgovornih urednikov in drugih za programiranje in izvedbo produkcijskega procesa pomembnih sodelavcev RTV. Sam načrt se sestoji iz dveh delov: besedilnega, kjer se navajajo cilji in razlage, in iz priloženih programskih shem, kjer je razvidna časovna razporeditev programskih vsebin skozi leto za vse programe RTV: štiri nacionalne TV in tri nacionalne radijske plus TV in radijske regionalnih centrov, vključno z manjšinjskimi. Za ponazoritev navajamo, da gre letno (zaokroženo, ker se podatki med leti nekoliko razlikujejo) za skupno več kot 70 tisoč TV oddaj in skupno za več kot 150 tisoč radijskih oddaj. K temu je treba dodati spletne objave, zlasti prek Multimedijskega centra, ki prenašajo izbor radijskih in TV oddaj ter izdelujejo lastna sporočila. Razumljivo je, da pri tako obsežnem javnem programu, kjer se precej projektov načrtuje in izvaja do medijske realizacije mesece in tudi leta dolgo (recimo serije, filmi, veliki športni prenos ipd.), ni pričakovati hitrih in velikih medletnih sprememb programa in programskih shem predvajanja. Zato lahko programski svet s svojimi razpravami in odločitvami dejansko le v določeni, relativno manjši meri vpliva na vsakokratno usmerjenost programov. Pri tem se vodstvu sugerira, naj upoštevajo predloge in pripombe iz svetniške razprave, redkeje pa je svetu uspelo pridobiti večino svetnikov za skupne usmeritvene sklepe. Navajamo primer iz leta 2019, ko je svet na obravnavi programskih izhodišč sprejel kompleksen programsko usmeritveni sklep: vodstvu RTV je priporočil, da naj pri nadaljnji pripravi predloga realno dimenzionira obseg programov in jih jasneje profilira; naj sproščene produkcijske kapacitete programov, ki imajo prenizko javno odzivnost, preusmerja v produkcijo vsebin za programe v večjem javnem interesu; bolj naj se poudarijo družbeno-razvojne programske vsebine, lokalne vsebine v okviru slovenskega kulturnega prostora, igrani program, izobraževalni in mladinski program, tematike za starejše prebivalstvo; več naj bo raziskovalnega novinarstva; poveča naj se delež tuje glasbene produkcije v ne-angleščini, v nacionalne programe uvrsti kakovostne narodnostne oddaje s podnapisi v slovenščini, poveča naj se programske izmenjave s tujimi RTV hišami, vključno s slovanskimi. V prvih dveh letih mandata je del svetnikov resno obravnaval (pre)obsežnost in kakovost regionalnih programov, v celem obdobju pa so svetniki sprožali vprašanja posamičnih programskih

vsebin, ki so jim bili naklonjeni ali pa so jih kritizirali. Za primer: nekateri so osrednjemu informativnemu programu pogosto očitali pristranskost ali neuravnovešenost, drugi so pogrešali več neposrednih kulturno-umetniških oddaj, tudi s prenosi tovrstnih stvaritev drugih javnih kulturnih zavodov v Sloveniji, tretji so pogrešali več in boljših razvedrilnih oddaj itd. Vse tovrstne želje so v seštevku težile k povečanju obsega programov, za tem so stali zunanji in notranji interesi, a produkcijske in finančne zmožnosti javnega zavoda so bile ves čas omejene. Poseben primer poskusa vplivanja na program je bila skupna seja sveta in Nacionalnega sveta za kulturo, marca 2018, kjer se je obravnavalo predvsem vlogo RTV v zvezi s kulturo v nacionalnem prostoru. Sprejete so bile obsežne usmeritve, neposredno pa je vodstvo zaradi sporočil te seje ponovno premaknilo kulturno rubriko namesto športne takoj za večerne odmeve. Sporočilo skupne seje je v prilogi k temu pregledu.

Po eni strani je relativno zamejena vloga sveta podpirala avtonomijo uredništev, po drugi pa se poraja vprašanje, kako bolj učinkovito dosežati programsko-vsebinske spremembe, ki jih želijo javnost ali njeni deli ter zastopniki interesov v samem programskem svetu. To vprašanje se je močno odprlo v zadnjem letu mandata sveta, torej v letu 2021, ko je novo vodstvo RTV ob ugotovitvi, da stagnira zlasti gledanost osrednjih TV programov, predlagalo večji poseg v tradicionalne programske sheme. Poseg je doživel hkrati podporo zaradi poguma za prevzem tveganja in nasprotovanje zaradi vprašljivosti izvedbe programa in doseganja ciljev: večja gledanost, večja racionalnost, a tudi potrditev javnega interesa.

Praviloma je vodstvo v fazi osnutka letnega načrta podalo v razpravo na svetu tudi ključni spremljajoči akt – predlog letnega finančnega načrta, ki mora jamčiti kadrovske in finančne izvedljivosti predlaganega programa. Pogosto se je zgodilo, da je svet temu aktu, ki ga sicer v svoji pristojnosti sprejema nadzorni svet, posvetil sorazmerno veliko pozornosti in kritike, izhajajoč predvsem iz zaskrbljenosti za njegovo realnost tudi s pogledom na prihodnost RTV. V tem mandatu sveta se je namreč vedelo, da posebna lastna sredstva RTV iz delnic satelita in drugih preteklih virov, s katerimi je RTV samostojno brez državne udeležbe financirala tehnološki razvoj, deloma tudi programske razvojne projekte in specifične kadrovske potrebe, seveda pa tudi dosegala pokritje presežka tekočih odhodkov nad tekočimi prihodki, počasi usihajo in da se sproža vprašanje, kako v srednjeročni (sedaj je to že zelo bližnja) prihodnosti prilagoditi razvoj in delovanje RTV temu dejstvu. Poskusi prejšnjega vodstva RTV, da bi v dialogu z ustanoviteljem, torej Vlado kot predstavnikom RS, pridobili večje prihodke, niso uspeli. Programski svet je k predlogom finančnih načrtov sicer podelil pozitivno mnenje, toda ne v prvo in praviloma šele v letu, za katerega naj bi načrt že veljal, razen za leto 2022, ko je bilo pozitivno mnenje dano že novembra 2021. Toda to ni usodno, saj je o finančnih načrtih odločal nadzorni svet, prav tako z zakasnitvijo ali pa v letu 2020 sploh ne, in je RTV pogosto poslovala v režimu začasnega financiranja. Iz tega so izvirale določene težave tudi za samo programsko produkcijo (manjša gotovost pri planiranju projektov, vpliv na kakovost izvedbe, tehnološke produkcijske težave ipd.).

Svet je spremljal uresničevanje programskih načrtov na ustaljen način: z obravnavo vsakoletnega poslovnega poročila javnega zavoda (tega sprejema nadzorni svet), obravnavo poročil vodstva RTV o izvajanju programov najmanj za vsako polletje, obravnavo mesečnih in letnih poročil varuhinje pravic gledalcev, poslušalcev in uporabnikov spletnih strani, ter z obravnavo posamičnih zadev, na katere so opozarjali svetniki in komisije sveta. Pripombe, pobude in predlogi, ki naj bi jih snovalci in izvajalci programov upoštevali, so bili zabeleženi zapisniško, občasno pa je svet, zlasti ob bolj kritičnih in odmevnih primerih, sprejemal tudi sklepe in jih naslavljal na vodstvo.

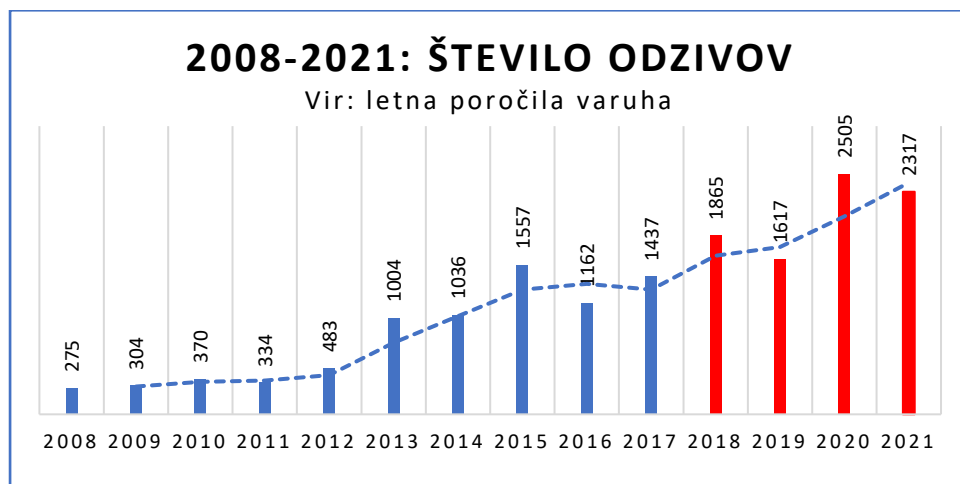
Svet ob spremljanju poročil o izvajanju sprejetih programskih načrtov ni naletel na odmike, kjer bi se že postavilo vprašanje odgovornosti vodstva RTV za odstopanje od veljavnih načrtov. Kadar je prihajalo do manjših oz. posamičnih sprememb, je vodstvo o tem obveščalo svet praviloma sproti. Večji in nenapovedan odmik pa se je zgodil leta 2020, z nastopom epidemije. Temu so odgovorni prilagodili

program tako, da so povečali informativni program, prilagodili izobraževalnega, opustili velik del športnega ipd. Deloma zato, da so kot družbeno odgovoren medij lahko dajali podporo proti epidemiji, deloma zato, ker so zlasti na športnem področju odpadli številni dogodki, med njimi recimo Olimpijada ipd. Na podlagi poročil vodstva je svet sredi maja ugotovil, da se je RTV v prvem valu epidemije ustrezno odzvala na nove okoliščine in je soglašal s programskimi spremembami, narejenimi v marcu in aprilu. Vodstvu je naložil, naj zaradi teh okoliščin in stroškovnih prilagoditev poda svetu predlog za spremembe uradno veljavnega letnega programa (sprejet je bil konec leta 2019). Predlog sprememb programsko-produkcijskega načrta in predlog novega finančnega načrta z zmanjšanjem stroškov za leto 2020 je svet obravnaval najprej na julijski izredni seji, nato še na oktobrski redni, a prvega ni potrdil in k drugemu ni dal pozitivnega mnenja. Največ svetnikov je glasovalo za, toda ne zadosti za potrditev.

Iz poročil varuhinje je bilo v tem mandatnem obdobju opaziti rekordno povečanje odzivov občinstva, ki so prispeli prek inštituta varuha pravic gledalcev in poslušalcev. Varuh odzive občinstva na programske vsebine in storitve javnega medija presoja z vidika skladnosti s Programskimi standardi RTV Slovenija, Poklicnimi merili in načeli novinarske etike RTV Slovenija in drugimi profesionalnimi in etičnimi dokumenti. Kot avtonomni inštitut medijske samoregulacije Programskemu svetu strokovno pomaga pri programskem nadzoru, kar je podrobneje opredeljeno tako v pravilniku o varuhovem delovanju kot v metodologiji programskega nadzora. Namen varuhovega delovanja je na podlagi odzivov javnosti spodbujati kakovostne produkcije RTV Slovenija, predlagati izboljšave, krepiti medsebojno zaupanje med občinstvom in programskimi ustvarjalci.

V tem mandatnem obdobju je vlogo varuhinje opravljala Ilinka Todorovski. Za petletni mandat je bila izvoljena 16. januarja 2017, na 28. seji Programskega sveta še v prejšnjem mandatnem obdobju (2014–2018).

Med letoma 2018 in 2021 je na varuhov naslov prispelo skupaj 8.304 odzivov.

Po številu odzivov je bilo rekordno leto 2020, ki je bilo zaznamovano z izbruhom pandemije, v Sloveniji pa tudi s političnim preobratom. Največ odzivov je bilo na TV-programe, bistveno manj na spletne vsebine in najmanj na radijske programe. Po vrsti odzivov so prevladovala kritična mnenja, veliko je bilo pritožb, nekaj pa tudi vprašanj, predlogov in pohval. Po tematiki so izstopale kritike in pritožbe glede pristranskosti in necelovitosti ter napak in nespoštovanja pravil žanra.

O vsebini odzivov in ugotovitvah je varuhinja pripravljala mesečna in letna poročila. Izstopajoče zadeve, predvsem mnenja in priporočila je predstavljala na sejah delovnih teles ter o njih redno poročala na plenarnih sejah programskega sveta, v okviru posebne točke. Sodelovala je v razpravah in

sprejemanju sklepov, povezanih s programskimi vsebinami. V nadaljevanju je nekaj odmevnejših zadev v obdobju 2018–2022.

Leto 2018: Leto je bilo v znamenju volitev in referendumov. Poleg odzivov na te vsebine je bilo tudi veliko pritožb zaradi komentarjev v Utripu, Labirintih sveta, Studiu City, vodenja pogovorov ter pluralnost studijskih zasedb v oddajah Panoptikum, Tarča, Intervju, Pričevalci. Daleč najbolj odmevna je bila obravnava oddaje Intervju, v kateri je zgodovinar izrekal kontroverzne trditve o medvojnem in povojnem dogajanju ter raziskovalcih tega obdobja. Programski svet je s sklepom priporočil vodstvu, da v okviru pristojnosti upošteva priporočila varuhinje, da tovrstni tematiki v prihodnje posveti temeljito dokumentarno in debatno javno medijsko obravnavo ter da pred napadi zaščiti avtorje oddaj, uredništva in varuhinjo pravic gledalcev in poslušalcev.

Druge teme: protesti zaradi spremembe programske sheme (ukinitvev oddaj Aritmija, Polnočni klub, Drugi val), ad hoc poseganja v uporabniške navade (uvedba obvezne registracije za ogled spletnega TV-arhiva), zatemnitev tekem s svetovnega nogometnega prvenstva v Rusiji na drugih televizijah; moderiranje komentarjev na MMC in sodelovanje zaposlenih v polemikah na družbenih omrežjih.

Leto 2019: Med bolj odmevnimi primeri so bili intervju s psihologom Perkom in sodnikom Radonjičem, oddaji Tarča o razmerah na Ministrstvo za kulturo ter o reformah in proračunu, kolumna o cepljenju v Studiu City in oddaja Utrip, v kateri je avtorica izrekla kontroveržno mnenje brez vsebinske argumentacije. Občinstvo je odpiralo številne dileme, recimo o meji med duhovitim in žaljivim v satiri, ločnico med promocijo in informacijo v podajanju novinarskih vsebin ter načinu uravnoteževanja v poročanju o javnozdravstvenih in strokovnih tematikah (npr. cepljenje, bioenergija).

Med ponavljajočimi se odzivi so bile kritike na programsko shemo, zlasti prevelik obseg TV-oglasov, poletnih ponovitev in prekinjanje športnih prenosov z oglasnimi bloki, na način moderiranja uporabniških komentarjev na spletu in radijsko glasbeno ponudbo. Križanje govora in glasbe se je v ospredje prebilo decembra, ob predvajanju izvirne nadaljevanke Jezero.

Leto 2020: V tem letu je bilo vse podrejeno koronavirusni epidemiji, tako ustvarjanje programskih vsebin kot odzivi nanje. Poleg pritožb je bilo prejetih tudi znatno število pohval.

Izstopali so odzivi na aprilski oddaji Tarča TV Slovenija o nepravilnosti v nabavi zaščitne opreme, ko so se zastavljala vprašanja o preiskovalnem novinarstvu, zasnovi in vodenju teh oddaj, studijski zasedbi, pridobljenih in uporabljenih podatkih ter tudi, ali je v času zaostrenih epidemioloških razmer upravičeno pričakovati, da bi javni medij opustil kritične, analitične in preiskovalne formate ter se osredotočil zgolj na informiranje in svetovanje.

Varuhinja je posebej pozorno spremljala poročanje o zdravstvenih vidikih epidemije – z vidika etičnosti, kot jo predpisuje hišni poklicni kodeks, in upoštevanja smernic o spremljanju javnozdravstvenih vsebin. Več pozornosti je namenila tudi opozorilom glede dostopnosti vsebin za gluhe in občinstvo z okvaro sluha.

Leto 2021: Drugo epidemično leto je zopet narekovalo odzive predvsem na vsebine, povezane z vladnimi ukrepi, cepljenjem in protesti. Občinstvo se je pri vseh teh temah razdelilo po ostri ločnici za in proti. Varuhinja je zapisovala mnjenja in priporočila glede poročanja o javnem zdravju in o odgovornem posredovanju informacij o cepivih.

Med odmevnejšimi zadevami so bili poročanje o diplomi poslanca in vprašanje, kdo bi se moral zaradi posredovanja informacij, ki niso bile resnične, opravičiti, izrekanje hudih obtožb in kontroverznih trditev v TV-oddajah Intervju ter radijski oddaji Nedeljski gost, navajanje netočnih podatkov ob obletnici finančnega zloma mariborske škofije v Odmevih, mnenjske intervence voditeljev na Valu 202, očitek cenzure v Odmevih in Dnevniku, glasba na Prvem in referendum o vodah.

Vsako leto spomladi, v začetku priprav na sprejemanje novega programsko-produkcijskega načrta je varuhinja pripravila priporočila, ki jih je izluščila iz odzivov občinstva.

Programski svet je v tem mandatu dvakrat dopolnil pravilnik o varuhovem delovanju. Z dopolnitvami, sprejetimi na nadaljevanju 12. seje, 25. marca 2019 so natančneje opredeljeni nujni elementi pritožb ter postopek obravnave. Dopolnitve, sprejete na 31. seji, 18. oktobra 2021, so opredelile način ocenjevanja varuhove letne uspešnosti.

Sredi leta 2018 je nadzorni svet RTV sprejel strategijo RTV za obdobje 2018 do 2022. Programski svet je po obravnavi predloga strategije na dveh sejah, predlog je podalo vodstvo RTV, k strategiji dal pozitivno predhodno mnenje. V razpravi je svet vodstvu RTV predlagal, naj strategija metodološko zapiše bolj konkretne cilje, katerih doseganje bo lažje merljivo, in naj opredeli akcijski načrt njihovega doseganja, upoštevajoč vsakokratne okoliščine. Vsebinsko usmerjevalno pa je svet priporočal uvajanje vsebinsko-programskih novot, bolj jasno opredelitev kulturno-umetniških in razvedrilnih programov ter programa plus, vpeljavo zahtevnejših vsebin. Regijska centra naj bi se bolj usmerila v regionalno oz. lokalno pokrivanje cele Slovenije in slovenskega zamejstva, TV3 naj se omeji le na zakonske naloge. Okrepi naj se sodelovanje z gledalci in poslušalci, razmisli o potrebnosti Radia SI in upošteva predloge za večjo programsko dostopnost za slušno in vidno prizadete. Jasno naj bi se opredelilo sodelovanje med MMC, TV in radijem. Kakovostnim manjšinjskim vsebinam naj se omogoči oddaje na nacionalnih programih, s slovenskimi podnaslovi. Strategija je povzela določene nasvete, težje pa je opredeliti, koliko se dejansko upošteva pri razvojnem ravnanju RTV, saj je obsežno besedilo dokumenta izpostavljeno raznim razumevanjem in soočanjem s spreminjajočimi se okoliščinami, v katerih RTV deluje. Marca in junija leta 2020 je svet obravnaval poročilo o izvajanju srednjeročne strategije RTV v obdobju 2018 do 2020. Obravnava je tekla v luči opozoril, da se RTV nahaja v vse težjih finančnih in kadrovskih razmerah, z nedorečenimi odnosi do ustanovitelja in mora najti odgovore za razvoj in delovanje RTV v prihodnosti. V razpravi se je omenjalo potrebo po presoji o zmanjšanju obsega programa, o osrednjih vsebinskih težiščih, o pristopu k sanaciji, čeprav tak načrt formalno še ni bil upravičen, ter o ponovnem opredeljevanju strateških ciljev RTV. Sklep sveta, naj se predlogi pripravijo vzporedno s programom za leto 2021, v delovni stiski zaradi priprave načrta za leto 21 in zaradi pobude za razrešitev generalnega direktorja, ni bil realiziran.

K strateškemu razmišljanju in pobudam je moč šteti tudi tista sporočila iz razprav pri raznih točkah in časih sveta, v katerih so svetniki, ob boku tovrstnih razprav v bolj pooblaščenem nadzornem svetu, svetovali oblikovanje, sprejem in realizacijo »sanacijskega razvojnega programa«, ki bi ob strategiji bolj akcijsko posegel v usmeritev, organizacijo in predvsem z racionalizacijo porabe sredstev ter pridobivanjem novih omogočil razvojni preboj zavoda v prihodnosti. V tej smeri je svet ponudil nadzornemu svetu poskus skupne obravnave tovrstnih vprašanj, a se nadzorni svet pod vodstvom predsednika, ki je kasneje postal generalni direktor RTV, za to ni ogrel. Prav tako gre jemati panel, ki je obravnaval integracijo produkcije in profesionalizacijo, ter panel, ki je obravnaval razmerje medija do novih družbenih omrežij, kot razmišljanje in prispevek v strateški smeri razvoja javnega zavoda.

Vsekakor pa je programski svet najbolj vplival na delovanje RTV s svojo kadrovsko funkcijo, namreč z imenovanjem in razreševanjem ključnih vodilnih ljudi. V letu 2018 je dr. Ljerka Bizilj, potem ko njena razrešitev sredi leta 2017, pred mandatom tega sveta, ni bila izglasovana, po več mesečnem tehtanju aprila odstopila s položaja direktorice TV. Začasno je vodenje TV prevzel generalni direktor sam, objavil razpis za to delovno mesto in po razpisu sporočil svetu na junijski seji, da ne bo izbral nobenega kandidata. Na tisti seji je za v.d. direktorja TV predlagal dr. Andreja Stoparja, tedanjega direktorja radia, a ni prejel zadosti podpore za soglasje k imenovanju. Po ponovljenem razpisu je generalni direktor na septembrski seji svetu za direktorico predlagal go. Katjo Šerugo, a ni dobila zadostne podpore. Na nadaljevanju iste seje teden kasneje je zato predlagal za v.d. direktorice TV go. Natalijo Gorščak, ki je prejela precej visoko podporo in je bila imenovana za v.d. direktorice TV za čas do aprila 2019.

Spomladi 2018 je bilo čutiti, da med delom svetnikov, delom zaposlenih in predvsem znotraj nadzornega sveta narašča nesoglasje s posamičnimi dejanji in načini ravnanja generalnega direktorja. Nadzorni svet je na svoji novembrski seji sprejel pobudo programskemu svetu, naj se generalnega direktorja razreši. Jedro argumentacije za razrešitev je, po mnenju pobudnika in dela svetnikov, bila njegova odgovornost za nezakonito ravnanje pri zaposlovanju in premeščanju nekaj zaposlenih, dalje vsaj dva konflikta interesov in neizvajanje sklepov nadzornega sveta. Zato naj bi izgubil zaupanje nadzornega sveta in v zahtevnih finančnih in kadrovskih težavah javnega zavoda ne bi mogel zagotavljati izpolnjevanja njegove javne medijske vloge. Generalni direktor je argumente zavrnil (kasneje se je izkazalo, na primer, da enega konflikta interesov ni bilo, drugi pa je bil minoren ter pravočasno odpravljen), stališča zunanje pravne pisarne so omajala nekaj trditev o neizpolnjevanju sklepov nadzornega sveta, precej svetnikov pa je predlog presojalo z vidika razmerja med koristmi razrešitve in stabilnostjo delovanja zavoda. V razpravi je bilo slišati tudi mnenje, da naj bi deloma za poskusom stala tudi ena od frakcij SMC. Na glasovanju pobuda ni bila sprejeta, saj je dobila en glas manj od minimalno potrebnih 15 glasov.

V tem letu je bil svet seznanjen o imenovanju novih odgovornih urednikov in urednice za informativni program, razvedrilni program, športni program in regionalni radijski program.

Januarja 2019 je svet na predlog generalnega direktorja podal soglasje za imenovanje g. Mirka Štularja, tedanjega odgovornega urednika vala 202, za direktorja radia, štiriletni mandat je nastopil v začetku marca 2019. Dotedanji direktor se je namreč odpravil v ZDA kot dopisnik RTV. Na seji marca je svet podal soglasje za imenovanje ge. Natalije Gorščak, tedaj v.d. direktorice TV, za direktorico TV. Štiriletni mandat je nastopila sredi marca 2019.

Oktober 2020 je dvanajst svetnikov vložilo pobudo za razrešitev generalnega direktorja. Argumenti so bili, da je generalni direktor odgovoren za težek položaj RTV, zlasti za finančne izgube iz tekočega poslovanja, za nesprejetje finančnega načrta za leto 2020, za nesprejetje sprememb programsko-produkcijskega načrta (v prvem letu epidemije), za nerealizacijo sklepov upravljalških teles in za neuravnoteženost informativnega programa. Pobudo je programski svet obravnaval na seji v začetku novembra. Generalni direktor je očitke zavračal, v razpravi so se svetniki opredeljevali za navedene razloge in proti njim. Recimo: izgube v tekočem poslovanju so v veliki meri posledica eksternih dejanj – zaposlitev honorarcev zaradi sodnih presoj in dviga plač zaradi vladnega sporazuma s sindikati javnega sektorja, a so bile pokrite iz rezervnih sredstev zavoda; sprejemanje planov je odgovornost vodstva, ki jih mora predlagati, kot tudi organa sprejemanja; sklepi organov so bili včasih zaradi operativnih obveznosti vodstva realizirani z zamudo, včasih pa so bili po presoji vodstva vprašljive vrednosti za delovanje zavoda; programska odgovornost nosijo predvsem odgovorni uredniki. Glasovanje pobude za razrešitev ni potrdilo, saj je umanjkal en glas za dosego potrebnih najmanj 15 glasov za. Generalni direktor je nato posloval do konca svojega mandata aprila 2021.

Na isti seji je programski svet sprožil postopek za imenovanje novega generalnega direktorja, konec novembra je sprejel razpisno besedilo, razpis je bil objavljen decembra z rokom za prijave do 7. januarja 2021. Razpisna komisija je svet obvestila, da kandidatka in dva kandidata izpolnjujeta razpisne pogoje. Ti so na januarski seji sveta predstavili svoja programska videnja in odgovarjali na vprašanja in pripombe svetnikov. Glasovanje je potekalo v dveh krogih. V prvem krogu je izpadel g. Igor Kadunc, tedanji generalni direktor, v drugem krogu je g. Andrej Grah Whatmough prejel 18 glasov, kar je bilo zadosti za imenovanje, izpadla pa je tedanja direktorica TV ga. Natalija Gorščak. Novi generalni direktor je nastopil svoj štiriletni mandat konec aprila 2021. Kandidat I. Kadunc je vložil spodobno tožbo, češ da novi generalni direktor v času imenovanja ni izpolnjeval razpisnega pogoja zadostnih izkušenj z vodenjem večjih organizacij oz. sistemov, ta pa je odvrčal, da se k tem šteje njegovo članstvo in vodenje nadzornega sveta RTV. Opravljena sta bila dva sodna naroka, tretji naj bi se zgodil februarja leta 2022.

Generalni direktor je 20. avgusta sprejel odločitev o razrešitvi direktorice TV. Predlog za razrešitev je podal programskemu svetu konec julija, opiraje se na 4. odstavek 16. člena zakona, ki pravi, da se mora o predlogu svet odločati v petnajstih dneh od vložitve predloga. Če se svet v tem roku ne odloči o soglasju, potem sme generalni direktor odločitev sprejeti samostojno. Sklicana je bila izredna seja sveta, toda na prvem sestanku znotraj roka svet ni bil sklepčen, na ponovljenem, kar zahteva poslovnik sveta, pa tudi ne. Predsednik sveta je generalnemu direktorju predlagal časovni zamik, ki bi svetu omogočil doseči sklepčno sejo, a ta tega ni sprejel, saj je šlo za časovno nujno pri pripravi predloga za programsko-produkcijski načrt za leto 2022 in želel je, da predlog izdela nova skupina odgovornih. Sicer zakonita izvedba razrešitve pa vendarle svetu ni omogočila, da bi se izjasnil o soglasju niti obravnaval argumentacijo za razrešitev in proti njej. Po razrešitvi je generalni direktor sam prevzel tehnično vodenje TV, do imenovanja v.d. direktorja TV.

Generalni direktor je svetu podal predlog za imenovanje dr. Valentina Areha za v.d. direktorja TV na sami seji sveta septembra 2021. Po predstavitvi kandidatovih pogledov na vodenje in po razpravi je svet podal soglasje k imenovanju v.d. direktorja za največ šest mesecev, imenovan je bil z dnem 21.9.2021.

Svet je bil obveščen o odstopu odgovorne urednice informativnega programa TV, ki se ni strinjala s predvidenimi programskimi spremembami. Takoj je bila imenovana za v.d. odgovorne urednice, v novembru se je ponovno odločila, da te vloge ne bo več opravljala in generalni direktor je 1.12.2021 imenoval novo v.d. odgovorne urednice informativnega programa. Svetniki so bili obveščani tudi o odstopih nekaj urednic oz. urednika v informativnem programu ter o stališčih večinskega dela zaposlenih v redakcijah informativnega programa, ki so nasprotovali obsegu in načinu sprememb v informativnem programu TV.

Kako oceniti delo sveta v tem mandatu? To je stvar različnih pogledov nanj in različnih pričakovanj. Svet je izpeljal svoja poveljavna pooblastila: sprejemal je letne programsko-produkcijske načrte, izvajal kadrovske funkcije in spremljal realizacijo programov. Pri prvem je enkrat zmožal formulirati kompleksen sklep programskega usmerjanja, sicer pa je vodstvu nalagal, da naj pri pripravi končnih predlogov programov upošteva v razpravah izrečene predloge in kritike. Pri drugem je prišlo pri imenovanju sedanjega generalnega direktorja do tožbe neizbranega kandidata in bo v končni posledici odločilo sodišče. Pri spremljanju izvajanja programov se je zadovoljil s sicer kritičnimi seznanitvami, pri spremljanju odzivov javnosti na oddaje pa mu je profesionalno stregla varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev. Po mnenju nekaj svetnikov je bil svet v tem pogledu premalo presojevalen. Pri soočenju s finančnimi in kadrovskimi težavami RTV je bil svet dokaj kritičen do ravnanja vodstva in tudi ustanovitelja, hkrati pa kljub poskusom večje koordinacije vodstva, programskega sveta in nadzornega sveta, takšne pobude je nekajkrat sprožil svet, ni prišlo do še bolj učinkovitih presoj in dejanj razvojne »sanacije«.

Po mnenju pisca tega poročila je bil svet ves čas nazorsko, interesno in politično pluralen, a ta značilnost je še bolj izstopila po imenovanju nove osmerice svetnikov v letu 2020 in po imenovanju še treh nadomestnih v letu 2021. Demokracija razpravljanja se je povečala, a pri glasovanjih se je zaznalo bolj izrazito razcepljenost sveta. Proti koncu mandata v letu 2021 so širši družbeni politični razlogi in v manjši meri interna interesna tekma znotraj RTV vplivali na zaostritev razmerij v svetu. To je naletelo na protivne odjeke v javnosti. Navedimo le en primer trditev, ki so javno odmevale: rečeno je bilo, da SD vodi svet, a v resnici se je število njenih članov med svetniki od štirih v prvi polovici mandata znižalo na dva v drugi. Prav tako ni resnična druga občasno sprožena krilatica, da v svetu (tega mandata) ni bila zastopana največja stranka. Dejansko je število njenih članov in simpatizerjev med svetniki v drugi polovici mandata močno narastlo, v naslednjem mandatu, to je jasno iz decembrskih in januarških

odločitev Državnega zbora, pa bodo skupaj s somišljeniki v svetu imeli večino. To legalno dejstvo načeloma ni težava, če svetniki spoštujejo zakonsko zavezo, da morajo delati v korist javne in ne državne medijske hiše ter odprto do javnosti.

Ciril Baškovič
Predsednik Programskega sveta RTV Slovenija

Priloge:

- informacije o treh panelih in sporočilo s skupne seje PS in NSK

Položaj in vloga kulturno umetniških vsebin v programih RTV Slovenije (povzetek ključnih sporočil s skupne seje NSK in PS RTVS, 9.4.2018)

Namen seje je bil opraviti dialog med NSK in PS, ki naj bi po kritičnem odmevu širše kulturne javnosti na terminsko zamenjavo prispevkov o kulturi in športu po oddaji Odmevi pomagal programskemu svetu pri presoji vloge in položaja kulturno umetniških vsebin v programih RTV Slovenija.

Povzetek glavnih sporočil iz razprave na skupni seji:

Vsebine obeh uvodov in razprav iz vrst članov NSK, PS RTV in vodstva RTV, zelo skrajšano povzeto, podajajo, v sklopu okvirnih vprašanj, naslednja ključna sporočila:

- količina kulturno umetniških vsebin v nacionalnih programih TV in Radia je v osnovi primerna po deležu v celoti teh programov, kar zlasti velja za radio, manj pa za televizijo, slaba petina vseh sredstev RTV za kulturne vsebine pa je prenizka za povišanje kakovosti, povečanje deleža igranega programa na TV in za povečan obseg arhivskih snemanj na radiu;
- odprto je vprašanje, kaj od tovrstnih vsebin, ki sedaj nastopajo v programih, gre dejansko šteti za umetniško kulturne vsebine v strožjem pomenu. Teh je po presoji več diskutantov premalo, saj mednje ne gre šteti bolj ali izrazito razvedrilnih oziroma lahkotno zabavnih vsebin;
- TV naj preneha nepotrebno slediti trendom, ki jih sicer izrazito narekujejo komercialne televizije in duh časa, ko vse več ljudi z manj zahtevnim okusom podpira in želi prehajanje v zabavanje, ki včasih z določeno ponudbo celo podcenjuje same odjemalce;
- gledanost pri kulturno umetniških vsebinah ne sme postati poglobilni kriterij odločanja o produkciji in oddajanju teh vsebin v programih. Po eni strani je namreč rezultat neustreznega časovnega uvrščanja oddaj v manj gledane čase, po drugi tovrstne vsebine kljub temu dosegajo svoj namen – specializirano publiko, ki pogosto sodi med mnenjske voditelje, ki nato v svojih okoljih posredno utrjujejo kakovostne standarde kulture;
- slovensko občinstvo pri sledenju teh vsebin v programih nekoliko bolj slabo sprejema menjavanje terminov in kanalov oddaj, kar zmanjšuje gledanost;
- vendar v osnovi tako kot drugod izbira vsebine / oddaje po zvrstnosti, kakovosti in (profesionalno narejeni) televizični gledljivosti ter ustrezni promociji oddaj. Na gledanost zato najbolj vpliva včasih vprašljiva kakovost in gledljivost oddaj;
- med kulturnimi vsebinami, pripombe so bile izrekane bolj k TV, prevladujejo refleksivne oddaje, ki zanimajo bolj specialne kroge gledalcev. Tudi med temi nastopa manko (profesionalnih) kritik kulturno umetniških dogodkov, opazna je marginalizacija neodvisnih kulturnih producentov;
- zamenjava zaporedja oddaj med kulturo in športom po Odmevih je v kulturni sferi sprožila kritične odmeve. V razpravah se je to nadaljevalo z dvema tipoma opazk: športne oddaje po obsegu in sredstvih stanejo veliko in s tem lahko prizadenejo produkcijo drugih vsebin, predvsem pa je športnih vesti bistveno več od kulturno umetniških znotraj informativnega programa. Kulturo je v ta program treba uvrstiti močneje;
- na TV so se v preteklih letih oddaje s kulturno umetniškimi vsebinami postopoma premikale v vse kasnejši večerni oz. nočni čas, kar skrajšuje njihov domet, zato naj se v programskih shemah preveri možnost posamičnih premikov v boljši čas gledanosti;
- na RTV bi morali razumeti, da so vrhunski dosežki v športu, umetnosti in kulturi (in znanosti) enako vredni udarnih objav in prikazov;
- niža se raven slovenščine v vseh programih, recimo v športu;
- potrebno je opredeliti javni interes za programe RTV (vključno za kulturo in umetnost) in zagotoviti njihovo financiranje;
- vodstvo RTV je prikazalo finančne in kadrovske okoliščine, ki navajajo k razmisleku o zmanjševanju obsega celokupnega programa, kar bo oteževalo možnosti za povečanje vlaganj v produkcijo kulturnih in umetniških vsebin in terjalo presojo o primerjalnem pomenu programskih vsebin. Z vidika razprave na skupni seji v prid umetniško kulturnim.

Razpravljalci so izrekli nekaj konkretnih predlogov, in sicer Programskemu svet in vodstvu RTV ter ministru za kulturo:

1. Vsaj eno oddajo o kulturi na TV (mozaično oddajo?) naj se premakne v časovni blok med 19H in 20H in z merjenji ugotavlja učinke odmevnosti oddaje.
2. RTV naj zagotovi prenose 4 koncertov, 2 opernih predstav, 4 dramskih premier, vsaj ene otvoritve likovne razstave letno in naveže sodelovanje z lutkovnima gledališčema.
3. S pomočjo Foruma slovanskih kultur poskusiti kulturno umetniško programsko izmenjavo z javnimi mediji v državah članicah Foruma.
4. PS RTV naj ponovno presoja umestnost zamenjave zaporedja kulture in športa po večerni informativno oddaji.
5. V osrednje nacionalne programe naj se vključi katere od oddaj iz programa za narodnostni skupnosti, oddaj, ki ustrezajo kakovostnim standardom.
6. Ministrstvo za kulturo naj pospeši izdelavo predlogov za sodobno medijsko zakonodajo.
7. Ministrstvo naj podpre zakonsko spremembo, ki bo uporabnikom omogočila svobodno izbiro programskih paketov brez dodatne cene.

Ciril Baškovič

Informacija o izvedbi panela "svoboda govora – lažna resničnost – sovražni govor"

Programski svet je potrdil panel na svoji 8. redni seji 22.9.2018, predlagal in organiziral ga je član PS Ciril Baškovič. Panel je potekal v ponedeljek, 29.10.2018, od 15. ure do 18. ure v sejni sobi RTV Slovenija. Panela se je udeležilo skupaj 35 oseb.

Strokovne uvode v tematiko so podali dr. Žiga Turk (profesor na FGG Univerze v Ljubljani, član Visoke komisije za lažni govor Komisije EU), dr. Svetlana Slapšak (upokojena profesorica humanistike), dr. Dejan Verčič (predstojnik oddelka za komunikologijo na FDV Univerze v Ljubljani), dr. Sandra Bašič Hrvatina (profesorica komunikologije na FHŠ Univerze na Primorskem), mag. Matevž Krivic (upokojeni profesor FUV Univerze v Ljubljani, bivši ustavni sodnik) in g. Andrej Motl (koordinatorski prijavitelj Spletno oko za sovražni govor in pedofilijo na FDV). V razpravi je sodelovalo 15 udeležencev. Polna sporočila uvodničarjev in razpravljalcev so na voljo za ogled na MMC RTVS arhiv oddaj. Uvodi so bili predvajani tudi na TV3, in sicer 31.10. zvečer, 2.11. popoldne in 4.11. letos dopoldne.

Osnovna kategorija je svoboda govora. Ima konstitutivni pomen za demokratično vladavino skupnosti, torej svobodne volitve, demokratično odločanje, zaščito manjšinskega stališča, preprečevanje manipulacije s strani nosilcev parcialnih interesov, dalje za dostojanstvo človeka in za doseganje moralnega in materialnega napredka v korist ljudi in skupnosti Slovenije.

Zato je gojenje svobode govora v javnem medijskem prostoru prva odgovornost javne RTV Slovenija.

Svoboda govora vsebuje možnost izrekanja lažnih novic / resnic in sovražnega govora. Možnost je venomer bila in seveda je tudi udeležena praksa, z internetnim svetom pa v sodobnosti postaja množično razpršeno in vplivajoče ravnanje in izkušnja. Strokovni krogi in še toliko bolj interesne in politične združbe so razdeljeni glede odnosa do tovrstnih vsebin svobode govora.

Lažne novice so rezultat in nosilec pomanjkljivega znanja, nerazumevanja dejstev in sporočil, trdnih prepričanj z lastnostmi verovanja in premišljene, organizirane ter ciljane manipulacije. Zajemajo razne zvrsti, od satire in parodije prek prirejenih izmišljotin do prikritega oglaševanja in odkrite propagande. Niso vse laži in delne resnice same po sebi slabe ali celo nevarne. Delujejo lahko tudi blažljivo, spodbudno in stopenjsko vodijo do bolj resničnih. Napredovanje znanja, informiranosti in odprtost duha jih sproti popravljajo, odpravljajo ali potrjujejo. Predsodek, nerazgledanost, zaverovanost, zmanipuliranost, komercializiranost in spolitiziranost pa njihov doseg v javnosti in vpliv na ravnanje ljudi tudi v negativnih smereh močno krepijo. Vendar po raziskavah vpliv lažnih novic le ni tako močan, kot se pogosto misli. Zdravilo naj bi bila svobodna možnost ljudi do izbire med viri novic / sporočil ter njihova zmožnost kritičnega preverjanja podatkov, sporočil in virov lažnih sporočil.

Zato so podajanje preverjenih dejstev in razumljivih sporočil, odpiranje prostora za argumentirano soočanje različnih pogledov ter pogumni spopad z manipulacijami pomemben prispevek javne RTV v javnem prostoru.

Meja svobode govora je sovražni govor. Vsak sovražni govor prizadene dostojanstvo ljudi, krni njihove pravice, jih diskriminira in lahko pomeni povod v neposredna dejanja s težkimi ali nepopravljivimi posledicami za posameznike, manjše in celo večje skupnosti ljudi. Najsi bo zaradi individualnih ravnanj labilnih sledilcev, veliko huje pa, kadar postane sestavina organizirane taktike katerikoli oblasti. Zgodovina je polna primerov.

V stroki in med interesnimi in političnimi grupacijami v svetu in pri nas obstaja precejšnje soglasje o potrebnosti meje, hkrati pa tudi razlike v stališčih o tem, kje postaviti meje. Previsoke, ki lahko širše

prizadenejo svobodo govora, so blizu cenzuri, ki služi dominantnim silam proti vznikajočim, ki so lahko tudi nosilke zanje nesprejemljivih sprememb. Ozko opredeljena kazenska zamejitev pa lahko komaj še vzpostavlja mejo sprejemljivega.

V Sloveniji je neustavno vsako spodbujanje sovraštva, toda kaznivo naj bi po stališčih tožilstva iz leta 2013 bilo le tisto, ki neposredno vodi k nasilnim dejanjem proti javnemu redu, čeprav je zakonska ureditev širša. Žal je premalo jasna in po mnenju kritikov bi jo bilo treba uskladiti s kriteriji iz sodne prakse ESČP.

Meja svobode govora je po mnenju nekaterih lahko samo kaznivi sovražni govor; kje ta nastopi, bi moralo biti v kazenski in prekrškovni zakonodaji bolj jasno določeno. Pri dogovarjanju skupnosti o tem je nujno skrbno tehtati med prednostjo svobode govora in tistimi zamejitvami, ki še dopuščajo svobodno umetniško izraznost, ostro stvarno kritiko, razkrivanje manipulacije in odprto javno razpravo o katerih koli temah in okoliščinah življenja ljudi in skupnosti, ne pa več pozivanja k diskriminaciji ljudi in k dejstvenim napadom nanje. Debata v Sloveniji o tem poteka.

Zato naj javna RTV v tem oziru samostojno prispeva k postavljanju zahtevnih standardov odprte svobode govora in zamejitve sovražnega govora v slovenski javni medijski prostor, bržkone nad ravnijo sedanjih kazenskih določb in sodne prakse.

Pri dopolnjevanju, razumevanju in uporabi standardov in profesionalnih meril zlasti novinarskega dela si lahko RTV delovno pomaga tudi z oporo na vodila, ki jih je glede sovražnega govora razvilo Evropsko sodišče za človekove pravice. Pri presojanju velja upoštevati okoliščine in kontekst sovražnega govora, moč in vplivnost nosilca govora, pozicije sredstev sporočanja, naslovnike sporočil, siceršnjo izpostavljenost naslovnikov v družbi ipd.

Ciril Baškovič

Informacija o panelu Programskega sveta RTV Slovenija

»Od dobre k boljši RTV S (profesionalizacija, horizontalna integracija produkcije, zunanja podpora)«,

ki je potekal v ponedeljek, 12. oktobra 2020 v sejni sobi RTV in na daljavo, s skupno 25 udeleženci, prek MMC pa ga je spremljalo deloma ali v celoti 180 oseb. Organizacijo panela je odobril PS že za april, vendar je izvedba tedaj odpadla zaradi nastopa epidemije.

Uvod sta podala dr. Zoran Medved in dr. Rosvita Pesek, skupno je poseglo v razpravo enajst udeležencev, nekateri večkrat. Teze prvega uvoda in poudarki drugega so v razpravi dobile/i izrecno ali posredno podporo večine razpravljalcev.

V razpravi je bilo zaznati močno prepričanje o potrebnosti sprememb, a tudi opozorilo na upoštevanje realnih temeljev za stvarno doseganje ciljev. Glavni poudarki oz. močnejša sporočila so se nanašali/a na:

- pravni status: javno zavodski status vsebuje veliko omejitev, ki otežujejo potrebam RTV bolj prilagojeno možnost poslovanja, kadrovske politike in nagrajevanja, zato razmislek za spremembo v bolj gospodarsko organizacijo. Stvar morebitne nove zakonodaje. Realna (kratko ročna) alternativa je doseči pravico do polnega upoštevanja specifičnosti zavoda pri odstranitvi togosti pravil javnega sektorja, s spremembami sedaj veljavne zakonodaje;
- dolgoročno izhajanje iz ciljev javnega servisa: vsakršne spremembe v okviru razvoja institucije morajo slediti načelu bolj učinkovite realizacije dolgoročnih ciljev, ki izhajajo iz dolgoročnejshe programske vizije in družbene vloge zavoda, v sogovoru z ustanoviteljem;
- program: načrtovati kaže manj, a bolj kakovostnih, gledanih in odmevnih oddaj, dolgoročno postati znova vodilna medijska hiša, dopustiti odgovornim fleksibilno prilagajanje programa življenju, ne prepodrobneemu planu;
- premik k odjemalcem: velja se prilagoditi občinstvu, zlasti mlajšim in aktivnim generacijam, ki se primikajo k digitalnemu odjemu programskih vsebin na vpoklic in k tematskim kanalom;
- organiziranost: zmanjšati število nivojev odločanja in število vodij in število pomočnikov, vsak vodja nosi samostojno odgovornost, uredniki in producenti naj soodločajo, komunikacije odpreti za večjo samoiniciativo in sodelovalno kulturo zaposlenih, kot osnovo uvesti združevanje dela oz. dejavnosti med platformami v okviru integrirane produkcije in specificirane distribucije programov hiše kot celote; vsak medij ima svojega odgovornega urednika;
- delovne normative: namesto togega urnega spremljanja dela zaposlenih je za ustvarjalne poklice nujno uvesti normative, ki merijo narejene stvari (»medijske izdelke«), in fleksibilni tudi individualno prilagodljivi delovni čas in olajšati delo na domu;
- kadrovske politiko: povečati motivacijo zaposlenih in najetih za delo in inoviranje, nagrajevanje povezati s prispevkom zaposlenih k programu in k pridobivanju tržnih prihodkov, doseči bolj fleksibilna delovno-pravna interna pravila, dopustiti višjo ceno »zvezd«, dati delodajalcu večjo moč pri upokojevanju;
- Dalet: tehnološka osnova in podpora delovnih procesov omogoča integracijo in digitalizacijo, a terja sistematično izobraževanje in usposabljanje za rabo s strani večine zaposlenih in zahtevo vodstva za naslonitev nanjo;
- odgovornost vodstva: vodstvo, ki sicer vodi operativno poslovanje in razvoj javnega zavoda, je poklicano za razvojno prilagajanje novim okoliščinam in ciljem, za povezovalno komunikacijo in podpiranje pozitivne delovne in inovacijske klime v kolektivu ter za produktivno komuniciranje z ustanoviteljem; pri tem naj se naslanja na notranje in zunanje strokovne in razvojno usmerjene skupine; vodstvo mora biti še bolj kot doslej nosilec razvojnih projektov, ki jih predlaga zaposlenim, operativnim vodjem in organom upravljanja, upošteva je finančne in kadrovske zmožnosti za realizacijo;

- izobraževanje: tako razvoj kot boljši produkcijski procesi terjajo bistveno povečanje podpore izobraževanju in delovanju mentorskega sistema;
- manjše vpletanje (državne) politike v organe upravljanja, nastavljanje vodstva, delovanje urednikov; v veliki meri vpletanja omogočajo tisti sodelavci, ki si običajno zaradi lastnih interesov povečujejo vpliv s povezavami z zunanjimi političnimi in drugimi grupacijami interesov, zato je nujno uveljaviti etiko (kritične) lojalnosti do zavoda;
- koalicijo za spremembe: od vrtičkarstva, javno sektorske mentalitete in interesnih spopadov se je mogoče premakniti v potreben razvoj oz. uvajanje sprememb z naslonitvijo na zadosti močne interne koalicije zainteresiranih za razvoj, kar bo omogočilo preboj blokad, povečalo odgovornost vodstva za predloge projektov, odprlo večje možnosti bolj kompetentnim in pred večjo zahtevnost postavilo organe (so)upravljanja javnega zavoda;
- podporne zakonske spremembe: novih zakonskih ureditev, temeljijo namreč lahko le na dobro proučenih novih konceptih, ni kmalu pričakovati; zato je treba procese integracije, profesionalizacije, racionalizacije, reorganizacije, programskega prilagajanja (vsi ti potekajo že v sedanjih okoliščinah, a potrebujejo pospešek) podpirati s spremembami sedanje zakonodaje, na primer (zaporedje glede na člene sedanjega Zakona o RTVS): namesto dikcije »regionalni TV programi« vpeljati dikcijo »regionalne in lokalne programske vsebine«; vpeljati možnost tematskih kanalov (recimo izobraževalnega, športnega ipd.); 27 podrobnih alinej programske-vsebinske zaveze izraziti z manjšim številom alinej bolj integriranega besedila; načelo o politični uravnoteženosti nadomestiti z načelom »političnega, svetovno nazorskega in kulturno vrednotnega pluralizma«; dosedanjim določbam o statutu dodati nove – delovne oz. produkcijske normative za ustvarjalna delovna mesta, individualne pogodbe z višjo plačo za ključne ustvarjalce, višji variabilni del plače za večje dosežke, poudarjeno usposabljanje zaposlenih in mentorski sistem, prilagoditev sistemizacije delovnih mest specifikam zavoda, ipd; uvesti 50 odstotno državno sofinanciranje manjšinskih programov, arhiva in orkestra; najti drugačne rešitve za PS in NS, ki se zdita preobsežna in precej politično pogojena, tako da bi se vanju (ali celo v en sam organ) imenovala razgledane, strokovne in samostojne osebnosti brez možnosti rokohitrskih zamenjav, vendar z uvedbo novih mandatov po koncu mandatov sedanjih organov; v pokojninski zakonodaji uvesti pravico delodajalca, da ob delavčevi izpolnitvi polnih pogojev za upokojitve delodajalec sam odloči, ali ga bo obdržal ali ne.

V razpravi je bila podana pobuda za oblikovanje notranje projektne skupine za razvoj in posodabljanje RTV in potekanje široke notranje komunikacije v pomoč vodstvu pri pripravi predlogov za organe (so)upravljanja. Vodstvo RTV pa je opozorilo na pomen realnih temeljev za razvoj, zlasti finančnih, na pomen bolj naklonjene notranje klime za razvoj in delovanje javnega servisa in določeno odvisnost od ustanovitelja.

Zapisal:
Ciril Baškovič

Informacija o panelu Programskega sveta RTV Slovenija z naslovom »Družbena omrežja – programski izzivi, poti in stranpoti«

ki je potekal 12. aprila 2021 v sejni sobi RTV Slovenija in v skladu z epidemiološkimi ukrepi preko aplikacije MS Teams. V sejni sobi RTV in na daljavo se ga je udeležilo skupaj 40 oseb, v neposrednem prenosu pa je panel spremljalo deloma ali v celoti še cca 120 oseb. Posnetek si je mogoče ogledati v arhivu MMC-ja.

Krajino in perspektive družbenih omrežij v slovenskem prostoru, s poudarkom na strateških izzivih in pasteh nadaljnega razvoja javnega medijskega servisa, je predstavil mag. Lenart J. Kučič, dolgoletni novinar Dela, strokovnjak za medije in novinar spletnega portala Pod črto.

Kako se z izzivi novodobnega nagovarjanja občinstva po družbenih omrežjih soočajo javni mediji v tujini, je v imenu EBU-ja z nami delil Stefano Salucci, upravljalec digitalnih omrežij v okviru organizacije EBU. Pojavnost radijskih in televizijskih programov RTV Slovenija ter multimedijskih vsebin na družbenih omrežjih je predstavila Polonca Komar, vodja Službe za komuniciranje RTV Slovenija, v sodelovanju z Barbaro Stegeman Brezavšček, urednico oddaj TV Slovenija na spletu, in Kajo Jakopič, urednico uredništva za nove medije v MMC-ju. O razvojnih izzivih, dilemah in strategiji javnega servisa na družbenih omrežjih je spregovoril Matej Praprotnik, pomočnik direktorja Radia Slovenija.

Družbena omrežja že več kot desetletje spreminjajo medijsko krajino. Postala so pomemben vir raznovrstnih informacij in tudi vsakodnevnih novic. Večinoma medijev poskušajo izkoristiti potencial omrežij ter dosegati občinstva, ki so jih v dobi digitalizacije morda izgubili. V želji, da bi dosegali občinstva, je treba sprejemati številne kompromise. Vrednote ustanoviteljev družbenih omrežij pa se ne prekrivajo nujno z vrednotami novinarstva. Več kot priporočljivo je, da imajo medijske hiše glede objavljanih na družbenih omrežjih izdelane podrobne strategije in smernice, ki naslavljajo ponavljajoče se zadrege.

Na panelu je bilo jasno izpostavljeno, da v programih RTV Slovenija in MMC-ju že dlje časa zavedajo priložnosti, ki jih ponujajo družbena omrežja, predvsem možnost nagovarjanja ciljnih publik z novimi sodobnimi pristopi na ustreznih platformah in promoviranje lastnih programskih vsebin z namenom, da se potencialne uporabnike preusmeri na lastni portal. Gre za vse bolj strokovno zahtevne pristope, ki jih je mogoče zaupati le strokovno dovolj usposobljenim praviloma mlajšim kadrom, a so za učinkovit nastop na najrazličnejši platformah potrebna tudi sodobna tehnična sredstva.

Na podlagi predstavljenega je mogoče izpostaviti:

- da družbena omrežja ponujajo še veliko novih možnosti;
- da mora javna RTV v strateških dokumentih jasno opredeliti strategijo nastopanja na družbenih omrežjih z namenom pridobivanja novih poslušalcev, gledalcev in uporabnikov MMC vsebin in promoviranja vsebina na lastnem portalu;
- da je potrebno težiti k krepitvi lastnega portala kot prednost v primerjavi s konkurenčnimi mediji;
- da je potrebno v ta namen programom zagotoviti ustrezen strokoven suport in tehnična sredstva;
- da je potrebno domisliti pojavnost prepoznavnih osebnosti javne RTV na družbenih omrežjih v prid programskim vsebinam RTV Slovenija;
- da je potrebno zaposlene ozaveščati o primernem individualnem komuniciranju na družbenih omrežjih upoštevaje, da v tej komunikaciji za občinstvo ni jasne ločnice med profesionalnim in privatnim mnenjem niti pojavnostjo.

Matjaž Juhart